

Innst. O. nr. 33

(2001-2002)

Innstilling fra justiskomiteen om lov om personnavn (navneloven)

Ot.prp. nr. 31 (2001-2002)

Til Odelstinget

1. PROPOSISJONENS HOVEDINNHOLD

I proposisjonen fremmes forslag om en ny lov om personnavn som skal avløse den gamle navneloven fra 1964. Lovforslaget vil gi større frihet i valget av navn.

Hovedtrekk i dagens system med frie, beskyttede og nye etternavn beholdes, men grensen for beskyttede etternavn foreslås senket fra 500 til 200 bærere. Lovforslaget innebærer også en vesentlig oppmykning av hvilken tilknytning til navnet som kreves.

Forslaget gir videre adgang til å danne doble etternavn som skal forbindes med bindestrek. Bakover i slekten foreslås det bl.a. at man fritt skal kunne hente etternavn som tippoldeforeldrene har hatt. Det er en vesentlig liberalisering.

Av hensyn til enkelte utenlandske navneskikker foreslås det bl.a. at det åpnes for at etternavn tas som fornavn og motsatt når det gjelder navn som har tradisjon i en kultur som ikke skiller mellom fornavn og etternavn.

Samboere som har bodd sammen i to år eller har felles barn, vil få tilsvarende adgang til å ta hverandres navn som ektefeller, på vilkår av at samboeren samtykker.

Som en vesentlig liberalisering foreslås det at adgangen til å ta forskjellige mellomnavn skal være lik adgangen til å ta forskjellige etternavn.

I dag kan navnemyndighetene nekte folk å velge navn som kan bli til ulempe for dem. I lovforslaget foreslås at dette vilkåret skjerpes ved å kreve at navnet skal kunne bli til «vesentlig» ulempe eller at det foreligger andre sterke grunner som tilsier at navnet ikke godtas.

Det foreslås videre en regel om navnestabilitet ved at man som hovedregel ikke skal kunne endre fornavn og etternavn mer enn én gang hvert tiende år.

Meldinger om navn skal etter forslaget som hovedregel inngis til fylkesmannen, og Justisdepartementet er klageinstans. I dag er oppgavene fordelt

mellom folkeregistrene, fylkesmennene og Justisdepartementet på en noe uhensiktsmessig måte.

2. BAKGRUNNEN FOR LOVFORSLAGET

En arbeidsgruppe nedsatt av Justisdepartementet har utredet behovet for en revisjon av personnavnlovgivningen. Arbeidsgruppen avga i desember 2000 sin utredning NOU 2001:1 Lov om personnavn - Tradisjon, liberalisering og forenkling, der det fremmes forslag om en ny lov om personnavn.

Utvalgets utredning er sendt på høring til en rekke instanser.

3. DAGENS NAVNESYSTEM

Innledning

Det er i overkant av 120 000 ulike slektsnavn i Norge. Under 1 pst. av alle slektsnavn er frie, mens over 2 mill. mennesker av en befolkning på 4,5 mill. har frie slektsnavn. Nesten 18 pst. har mellomnavn. For mer navnestatistikk vises til NOU 2001:1 punkt 6.2.

Slektsnavn

Slektsnavn kan man etter navneloven få på en av følgende seks måter: ved fødsel, adopsjon, ekteskap, bevilling, melding til folkeregisteret eller som såkalt biperson iht. navneloven § 10, dvs. at navneendring skjer som følge av at ektefelle eller foreldre endrer slektsnavn.

Ved fødsel skal barnet ha foreldrenes slektsnavn dersom disse har felles slektsnavn. Ellers kan foreldrene velge hvilket av deres slektsnavn barnet skal ha. Tilsvarende gjelder ved adopsjon.

Ektefeller kan velge å ta den enes slektsnavn som felles slektsnavn, noe som krever samtykke fra begge. De kan også velge å beholde eget slektsnavn. Man kan

ikke velge som felles slektsnavn et slektsnavn som er ervervet ved tidligere ekteskap. Slektsnavn ervervet ved ekteskap kan beholdes dersom ekteskapet oppløses, og kan også beholdes i et nytt ekteskap. Ugifte samboende kan ikke velge navn på linje med ektefeller.

Departementet (fylkesmennene) kan etter søknad gi bevilling til å skifte slektsnavn eller endre dets skrivemåte. Navneloven § 6 har regler om at bevilling «vanligvis» ikke skal gis for navn med utenlandsk klang eller skrivemåte, navn som er i bruk som fornavn og som ikke opprinnelig er slektsnavn, og historiske, utdødde eller utenlandske navn som er vanlig kjent i landet. Etter navneloven § 7 skal bevilling til frie slektsnavn gis med mindre særlige grunner taler mot det. Frie slektsnavn er alle slektsnavn med 500 bærere eller flere. Beskyttede slektsnavn kan bare tas dersom samtlige bærere samtykker.

Etter § 9 kan man ta en av foreldrenes, adoptivforeldrenes, steforeldrenes eller fosterforeldrenes slektsnavn dersom det ikke er ervervet ved giftermål. Det å ta ste- eller fosterforeldrenes slektsnavn krever vedkommendes samtykke. På visse vilkår kan man også ta navn på gårdsbruk som slektsnavn. Videre kan man ta et slektsnavn som man har særlig tilknytning til og som det er viktig for vedkommende å få, f.eks. kan man etter lang tids (ulovlig) faktisk bruk få bl.a. besteforeldrenes slektsnavn. Som hovedregel kan man ikke ta beskyttede slektsnavn som har blitt båret lenger ut i slekten enn dette.

Det er ikke adgang til å velge to slektsnavn (dobbel slektsnavn). Det er heller ikke adgang til å velge ektefellens slektsnavn eller mellomnavn som mellomnavn. For å få bevilling til et dobbelt slektsnavn, er departementets praksis at man vanligvis må ha brukt navnet som dobbelt slektsnavn i minst ca. 30 år.

Fornavn

Det er to sentrale bestemmelser som begrenser hvilke navn som kan tas som fornavn. For det første kan det ikke velges navn som kan være til ulempe for den som skal bære det. For det andre kan det som hovedregel ikke velges fornavn som er eller har vært i bruk som slektsnavn.

Mellomnavn

Mellomnavnet er et personlig navn og er ikke en del av slektsnavnet. Med visse begrensninger kan følgende tas som mellomnavn: En av foreldrenes mellomnavn eller slektsnavn som ugift, fornavnet til en av foreldrene med ending som viser slektskapet, adoptivbarns tidligere slektsnavn eller adoptivforeldres nåværende eller tidligere slektsnavn, eget slektsnavn der man tar nytt felles slektsnavn ved giftermål og en av oldeforeldrenes eller besteforeldrenes slektsnavn som ugift.

Forholdet til utenlandske navneskikker

I flere land er det vanlig å ta en av foreldrenes eller ektefellens fornavn som slektsnavn for barna. Navnet kan som hovedregel bare tas dersom det ikke allerede er i bruk i Norge. Hvis navnet er beskyttet, kan det som hovedregel bare tas hvis man har fått samtykke fra samtlige bærere.

I noen kulturer er det vanlig å ha tre navn: Eget (for)navn, fars navn og farfars navn. Navneloven hinder også disse i å videreføre sin navnetradisjon fullt ut i Norge.

Saksbehandlingen

Folkeregistrene behandler navnesakene ved første gangs navnevalg. Fylkesmannen er klageorgan. Fornavns- og enkelte mellom- og slektsnavnsendringer kan skje ved melding til folkeregisteret. For øvrig trenger endring av navn bevilling fra fylkesmannen. Departementet er da klageorgan. Statens ungdoms- og adopsjonskontor (SUAK) behandler første gangs navnesaker i forbindelse med adopsjon.

Etter departementets praksis er det et krav at man har domisil (varig bosted og opphold) i Norge får å kunne endre navn her i landet etter norsk navnelov uavhengig av om vedkommende er norsk statsborger eller ikke. Enkelte andre land legger statsborgerskapet til grunn.

Det brukes i underkant av 14 årsverk i året på å behandle navnesaker.

4. UTGANGSPUNKTER FOR EN NY NAVNELOV

Arbeidsgruppen foreslår en vesentlig liberalisering av navnelovgivningen med utgangspunkt i den liberale praksis departementet de siste årene har utviklet. Loven bør gi meget vide rammer for den videre utvikling av navnetradisjonen, og det skal etter arbeidsgruppens syn sterke grunner til for å hindre folk i å ta det navn de ønsker.

I forskjellig grad støtter alle høringsinstanser som har uttalt seg om det en liberalisering av navneloven. Norsk slektshistorisk forening reiser imidlertid spørsmål om ikke forslaget i sterkere grad burde ha vektlagt det å videreføre og utvikle norske navnetradisjoner. Enkelte høringsinstanser peker på at en ny og mer liberal navnelov kan gjøre at den blir vanskelig å praktisere.

Etter departementets mening bør en fortsatt ha en navnelov administrert av det offentlige. Denne loven bør imidlertid gi folk vesentlig større frihet i valget av navn. Sett hen til de administrative ulempene en mer liberal navnelov kan medføre, foreslås at en som hovedregel ikke skal kunne endre fornavn og etternavn mer enn én gang hvert tiende år, jf. § 10 annet ledd. Unntak gjelder bl.a. ved ekteskapsinngåelse, navn

vedkommende tidligere har hatt eller i tilfeller der det foreligger «særlige» grunner.

Straffeloven § 337 setter straff for den som bruker navn i strid med lov. Påtalen er i dag ubetinget offentlig. Arbeidsgruppen foreslår at påtale skal være betinget av at det anses påkrevd av allmenne hensyn. Ingen av høringsinstansene har innvendinger mot dette, og forslaget fremmes i lovutkastet § 17.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Gunn Karin Gjøl, Anne Helen Rui og Knut Storberget, fra Høyre, Carsten Dybevig, lederen Trond Helleland og Linda Cathrine Hofstad, fra Fremskrittspartiet, Jan Arild Ellingsen og André Kvakkestad, fra Kristelig Folkeparti, Einar Holstad og Finn Kristian Marthinsen, og fra Sosialistisk Venstreparti, Inga Marte Thorkildsen, deler Regjeringens synspunkt om at det er behov for en liberalisering og oppdatering av reglene om navn.

5. ETTERNAVN

5.1 Beskyttelse av etternavn

Det foreslås å endre navnelovens uttrykk slektsnavn til etternavn. Arbeidsgruppen foreslår at noen etternavn fortsatt skal være beskyttede. Rettsbeskyttede etternavn har eksistert i mer enn hundre år, og antas å ha blitt en del av manges oppfatning av sitt eget og andres etternavn. Over halvparten av befolkningen har rettsbeskyttede etternavn. Det foreslås imidlertid at beskyttelsen senkes fra etternavn med færre enn 500 bærere til navn med færre enn 200 bærere, og at heller ingen nye etternavn blir beskyttede. Beskyttede etternavn foreslås ført opp på en liste, og det skal være et vilkår for beskyttelse at etternavnet er ført opp på listen. Som argumenter mot at noen etternavn skal ha en særlig rettsbeskyttelse kan det bl.a. anføres at det ikke er særlig større grunn til å opprettholde rettsbeskyttelsen for navn enn for andre eksklusive rettigheter, og at rettsbeskyttelsen kompliserer navnelovgivningen. Arbeidsgruppen mener at grensen som nå er foreslått vil gi rettsbeskyttelse til de etternavnene som har et rimelig behov for beskyttelse. Arbeidsgruppen foreslår videre at det skal bli en alminnelig adgang til å ta besteforeldrenes eller oldeforeldrenes etternavn, også når det er beskyttet - uten at det stilles opp et vilkår om faktisk bruk av navnet.

Et stort flertall av høringsinstansene mener at ordningen med beskyttelse av etternavn bør opprettholdes. Det er imidlertid delte meninger blant høringsinstansene om beskyttelsen bør reduseres.

Departementet er enig i at det er naturlig å redusere beskyttelsesnivået som foreslått. Forslaget medfø-

rer at antallet frie etternavn omtrent tredobles, fra i underkant av 1 000 til i overkant av 3 000. Beskyttelsen vil fremdeles omfatte flere enn 1,7 millioner personer. Departementet mener i motsetning til arbeidsgruppen at også nye etternavn, dvs. nykonstruerte navn eller navn som ikke lenger er i bruk, bør bli beskyttet.

Dersom en person uten tilknytning til navnet ønsker å ta et beskyttet navn, kreves i dag også samtykke fra bærerne av forvekselbare, beskyttede navn. Etter departementets mening bør det være tilstrekkelig at bærerne av den aktuelle stavemåten samtykker med mindre det dreier seg om nye etternavn.

På bakgrunn av Kommunal- og regionaldepartementets høringsuttalelse i tilknytning til navn for samer og nasjonale minoriteter, foreslås en alminnelig adgang til å ta også tippoldeforeldrenes etternavn eller mellomnavn som etternavn.

Komiteens merknader

Avveiningen mellom beskyttelse av navn og det å gi noen tilgang til å benytte navnet, må avhenge av at det finnes en rimelig grad av tilknytning. Komiteen ser at en persons rimelige tilknytning til et navn kan føres noe lengre tilbake enn dagens regler om besteforeldre. Å kunne benytte navn tilbake til tippoldeforeldre kan neppe fremstå som noe urimelig inngrep i retten til beskyttelse av navn.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Sosialistisk Venstreparti, støtter departementets forslag om å redusere antall beskyttede etternavn fra navn med færre enn 500 bærere til færre enn 200 bærere. Flertallet viser til at dersom grensen settes til etternavn som har færre enn 200 bærere, vil dette mer enn tredoble antallet frie navn. I forhold til dagens lov vil flere etternavn dermed bli tilgjengelige for hele befolkningen, og ikke bare for dem som kan dokumentere en bestemt tilknytning til navnet. Flertallet viser til at denne reduksjonen fører til at flere enn 600 000 personer mister rettsbeskyttelsen for sine navn, men flertallet mener denne ulempen må veie mindre enn hensynet til at folk flest får flere etternavn å velge mellom. Flertallet viser også til at flere enn 1,7 millioner personer fremdeles vil ha beskyttede etternavn.

Flertallet mener at det er et klart behov for å forenkle saksbehandlingen ved skifte av navn. En reduksjon av antall beskyttede etternavn vil innebære en enklere og ressursbesparende saksbehandling.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Fremskrittspartiet ser intet poeng i å skulle redusere beskyttelsen for familienavn med tanke på antallet brukere. Dagens grense på 500 brukere er rimelig sett på bakgrunn av at en gir mulighe-

ten til å benytte familienavn som skriver seg tilbake til sine tippoldeforeldre.

Regjeringen påpeker at:

«Navn er ikke noe knapphetsgode.»

På den bakgrunn fremstår det som selvmotsigende når det sies:

«Departementet kan ikke se at bortfall av beskyttelsen vil virke så urimelig overfor de som berøres, at dette bør veie tyngre enn fordelene ved at folk flest får flere valgmuligheter til etternavn.»

Det påpekes i proposisjonen mange navnekombinasjoner og muligheter som ikke er tatt i bruk. Så lenge det finnes et utall av ubrukte etternavn som vil gi muligheter for gode valg, ønsker ikke disse medlemmer å redusere det innarbeidede krav på 500 brukere før et familienavn frigis for fri benyttelse for alle og enhver.

Disse medlemmer fremmer på den bakgrunn følgende endringsforslag til §3:

§ 3 første ledd skal lyde:

«Navn som flere enn 500 personer her i riket har som etternavn, kan tas som etternavn av andre uten samtykke fra dem som allerede har det.»

§ 3 andre ledd første punktum skal lyde:

«Navn som 500 eller færre personer her i riket har som etternavn, kan bare tas som etternavn dersom alle som allerede har det som etternavn, samtykker.»

5.2 Doble etternavn

Et flertall i arbeidsgruppen foreslår at det innføres en alminnelig adgang til å ta doble etternavn som skal skrives med bindestrek. Doble etternavn skal anses som to etternavn. Flertallet legger særlig vekt på likestillingshensyn. Hele 17,6 pst. av befolkningen har mellomnavn. Dette viser et ønske om å markere navnetilknytning i større utstrekning enn det et enkelt etternavn gjør.

Utvalgets mindretall mener at det å åpne for bruk av doble etternavn kan føre til registreringsmessige problemer og usikkerhet om hva som er personens etternavn/mellomnavn. Videre medfører endringen et ikke ubetydelig merarbeid for folkeregistermyndigheten. Arbeidsgruppen peker imidlertid på at faren for forveksling motvirkes ved forslaget om at nye doble etternavn alltid skal skrives med bindestrek.

Flere høringsinstanser er imot en alminnelig adgang til å kunne ta doble etternavn. Et stort flertall av høringsinstansene støtter imidlertid forslaget.

Departementet slutter seg til flertallet i arbeidsgruppen og blant høringsinstansene, og foreslår at det innføres en alminnelig adgang til å ta doble etternavn.

Det er ikke påvist registreringsmessige problemer i et slikt omfang at dette bør stenge for forslaget.

Komiteens merknader

Komiteen har merket seg at det har vært et ønske om å gi mulighet for mer enn et enkelt etternavn. At det nå åpnes for en mulighet til å ta to etternavn fremstår som en god løsning. Komiteen ser også behovet for å kunne skille mellom etternavn og mellomnavn. Den mest praktiske måten å gjøre dette på er som Regjeringen foreslår å benytte en bindestrekmærking der en ønsker to etternavn. To familienavn uten bindestrek vil da være ett mellomnavn og ett etternavn, og to familienavn med bindestrek mellom vil vise to etternavn.

5.3 Parentonymer som etternavn

Arbeidsgruppen foreslår at en av foreldrenes fornavn med avstammingsendelse (parentonym) skal kunne velges som etternavn, men at navnet ikke skal kunne overføres fordi det skal anses som et personlig navn.

Det er ulike syn på den nærmere utformingen av reglene blant høringsinstansene.

Departementet slutter seg til forslaget om at ekte parentonym skal kunne tas også som etternavn. Videre er departementet enig med enkelte høringsinstanser i at endinger på -sen ikke skal kunne velges i slike navn. Sen-endingen vil imidlertid være en kurant måte å lage nye alminnelige etternavn med utgangspunkt i fornavn.

Departementet kan ikke se at det foreligger tilstrekkelig sterke grunner til å nekte at et parentonym gis videre, og foreslår at slike navn skal kunne overføres og også velges av andre. For å unngå uheldige navn for barn, skal slike navn imidlertid ikke kunne gis automatisk når navn ikke er valgt innen seks måneder etter fødselen.

Komiteens merknader

Komiteen slutter seg til departementets forslag.

5.4 Etternavn i familieforhold

Alle etternavn som man kan ta etter navneloven skal også kunne velges ved første gangs navnevalg foreslår arbeidsgruppen. Dette betyr at foreldre kan velge andre etternavn enn sine egne for barn. En overveiende del av høringsinstansene har ikke kommentert dette forslaget. Enkelte uttaler at barn og foreldre bør ha samme etternavn for å styrke familiesamhold og tilhørighet. Departementet slutter seg til arbeidsgruppens syn.

Arbeidsgruppen foreslår å videreføre dagens ordning der barnet får morens etternavn dersom navn ikke er valgt for barnet innen seks måneder etter fødselen. Dette vil sikre en likebehandling av barn født i

og utenfor ekteskap. Den av foreldrene som ikke har del i foreldreansvaret, skal etter forslaget fortsatt anses som part i barnets navnesak dersom endringen berører vedkommendes navn.

Foreningen 2 Foreldre uttaler at det bør sikres at barnet har rett til slektsnavnet til begge sine foreldre dersom en av foreldrene ønsker dette, selv om foreldrene ikke har felles foreldreansvar. Når foreldrene har felles foreldreansvar, bør utgangspunktet være at barnet får begge foreldrenes slektsnavn. Andre høringsinstanser støtter arbeidsgruppens forslag.

Det er ønskelig at alle barn navnemessig behandles på samme måte, uavhengig av om far er kjent eller ikke, og uavhengig av om far har del i foreldreansvaret eller ikke. På denne bakgrunn er departementet enig i at barnet fortsatt skal få morens etternavn når navn ikke er valgt innen seks måneder etter fødselen. Departementet peker på at spørsmålet om navn for barn hører til foreldreansvaret. På denne bakgrunn bør ikke foreldre som ikke har del i foreldreansvaret anses som parter i saker om barnets navn. Det vil imidlertid som hovedregel være naturlig at foreldre som ikke har del i foreldreansvaret, underrettes om endringer.

Det er straffbart etter straffeloven § 339 nr. 1 ikke å melde navn for barnet innen seks måneder etter fødselen.

Arbeidsgruppen viser bl.a. til Samboerutvalgets innstilling i NOU 1999:25 «Samboerne og samfunnet», og foreslår at samboere som har felles barn eller som har bodd sammen i to år, skal kunne velge navn på linje med ektefeller. Adgangen skal imidlertid være betinget av at samboeren samtykker - i motsetning til hva som foreslås for ektefeller. Et stort flertall av de høringsuttalelsene som har kommentert dette, støtter en slik adgang. Også departementet støtter forslaget.

Arbeidsgruppen går inn for at det ikke lenger skal gjelde et eksplisitt samtykkekrav til å ta ektefellens navn ved giftermål. Det foreslås videre at man kurant skal kunne ta en av foreldrenes, besteforeldrenes eller oldeforeldrenes «aktuelle» etternavn ervervet ved giftermål. Med «aktuelle» navn menes giftenavn som en person fremdeles bærer, eller bar da han/hun døde. Arbeidsgruppens forslag innebærer i prinsippet en videreføring og utvikling av dagens ordningen. Et stort flertall av høringsinstansene hadde ingen merknader til dette forslaget, og departementet slutter seg til arbeidsgruppens vurderinger.

Arbeidsgruppen foreslår at gjeldende regler om valg av navn ved adopsjon videreføres. Videre foreslås at adoptivbarn uttrykkelig gis adgang til å ta navn etter sin opprinnelige slekt. Departementet fremmer forslag i tråd med dette, men med noe endret ordlyd, jf. § 5.

Komiteens merknader

Komiteen slutter seg til departementets forslag til regler for etternavn i familieforhold.

5.5 Navn på gårdsbruk som etternavn

Arbeidsgruppen foreslår å videreføre gjeldende navnelov § 9 nr. 4 om adgang til å ta navn på gårdsbruk og plasser som etternavn, men ønsker å endre forståelsen noe. Det foreslås bl.a. at navn som er normert etter lov om stadnavn også skal kunne velges som etternavn dersom vilkårene ellers er oppfylt. Andre former enn den som står i matrikkel, grunnbok eller som normert form, kan godtas når formen er brukt i dokumenter eller registre «med et offentlig preg». Arbeidsgruppen foreslår også å videreføre dagens ordning med at det er navnet på det bruksnummer som vedkommende har tilknytning til, som kan velges som personnavn.

Flere høringsinstanser peker på forskjellen mellom bruksnavn og gårdsnavn. Det er ellers ulike kommentarer til forslaget.

Departementet er enig med de høringsinstansene som mener at det kan føre til misforståelser å omtale navn på gårdsbruk som «gårdsnavn», og at også gamle nedarvede bruksnavn bør kunne velges som etternavn. Det skal ikke stilles vilkår om at det må foreligge «særlig grunn» når man ønsker en mer moderne form av navnet, og en slik form kan velges direkte etter bestemmelsen om navn på gårdsbruk, jf. lovutkastet § 4 første ledd nr. 8. Det presiseres at en person ikke vil ha en tilstrekkelig tilknytning til gårdsnavnet hvis vedkommendes tilknytning er et bruksnummer med et annet bruksnavn enn det aktuelle gårdsnavnet.

Dersom det pågående revisjonsarbeidet for lov om stadnavn og arbeidet med lov om eiendomsregistrering medfører at det er ønskelig med eventuelle endringer i den nye navneloven må det vurderes på et senere stadium.

Komiteens merknader

Komiteen slutter seg til departementets synspunkter.

5.6 Begrensninger for nye etternavn

Arbeidsgruppen foreslår at en opprettholder dagens regel om at den som vil ta et nylaget etternavn må innhente samtykke fra bærere av beskyttede etternavn som er så likt det nye navnet at navnene lett kan blandes sammen. Derimot foreslås at navnelovens forbud mot å ta nylagde etternavn med «utenlandsk klang eller skrivemåte» oppheves. Arbeidsgruppen foreslår ikke en uttrykkelig regel mot å ta kjente stedsnavn som nylaget etternavn.

Det foreslås å videreføre gjeldende lovs regel om at alminnelige kjente, lite vanlige navn på gårdsbruk ikke kan tas som nylaget etternavn. Det samme skal bl.a. gjelde alminnelig kjente historiske eller utdødde navn, alminnelig kjente navn på en stiftelse, et lag, et pseudonym eller et kunstnernavn.

Enkelte høringsinstanser mener at en person bør påvise at vedkommende har tilknytning til navnet for å kunne bruke et navn med utenlandsk preg. Flere høringsinstanser mener også at f.eks. alminnelig kjente stedsnavn ikke bør kunne velges som etternavn.

Utrykket «nye» etternavn vil omfatte både etternavn som har falt ut av bruk men gjenopptas, og etternavn som tidligere ikke har vært i bruk. Departementet går ikke inn for et forbud mot at alminnelig kjente stedsnavn, kjente men lite vanlige navn på gårdsbruk eller alminnelig kjente historiske eller utdødde navn kan tas som nye etternavn. Etter omstendighetene vil slike navn unntaksvis kunne nektes etter §10 i lovforslaget. Dessuten foreslår departementet at bare pseudonymer som er kunstnernavn skal kunne nektes som nytt etternavn. Videre foreslås at forbudet mot å ta som nytt etternavn et alminnelig kjent navn på «ei stiftning eller eit lag», endres slik at det også omfatter institusjoner o.l. som ikke er egne rettssubjekter. For øvrig støtter departementet arbeidsgruppens syn.

Komiteens merknader

Komiteen slutter seg til departementets forslag.

5.7 Endringer i samme etternavn

Arbeidsgruppen foreslår at etternavn med skrivemåten «å» skal kunne endres til «aa». En endring av et etternavns kjønnsbestemte endelse skal ikke regnes som endring til et annet etternavn.

Flere høringsinstanser mener at det er uheldig at navn som er eneformer i norsk rettskriving er beskyttet, f.eks. Dal og Val, mens «forvanskede» former som Dahl og Wahl ikke er det. På denne bakgrunn foreslås at det tillates fri bruk av pararellformer som er i samsvar med gjeldende norsk rettskriving, når den tilsvarende forvanskede formen er et fritt etternavn.

Departementet slutter seg til disse forslagene. Det foreslås også at endring av skrivemåten f.eks. fra «æ» til «ae» og fra «ø» til «oe» heller ikke skal regnes som endring til et annet etternavn.

Komiteens merknader

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, støtter departementets forslag.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet kan ikke se at endringer av det normerte skriftspråk automatisk skal gi mulighet for bærer av et etternavn som har gammel normering til å ta beskyttede etternavn som nå faller inn under dagens normering. Eksempel som kan nevnes er Dahl og Dal. Familienavn kan neppe sies å være så bundet opp til den til enhver tid gjeldende normerte norske hverdagslige rettskrivning som språket ellers.

Disse medlemmer fremmer på den bakgrunn følgende endringsforslag til §6:

§ 6 første ledd skal lyde:

«En endring av stavemåten av et etternavn til bokstaver som er alminnelig kjent i utlandet, regnes ikke som å ta et annet navn.»

6. MELLOMNAV N

Arbeidsgruppen foreslår at alle navn man kan ta som etternavn bør kunne tas som mellomnavn. Ektefeller skal kunne velge alle kombinasjoner av hverandres etternavn og mellomnavn med mindre navnet er ervervet ved et tidligere ekteskap.

Et flertall av høringsinstansene støtter forslagene. Enkelte foreslår å begrense antall mellomnavn som kan tas.

Departementet er enig i at adgangen til å ta mellomnavn beholdes, og slutter seg til arbeidsgruppens forslag. To navn som kan tas som etternavn, vil etter dette kunne velges som dobbelt mellomnavn. Etter omstendighetene vil en kombinasjon av et stort antall mellomnavn kunne nektes etter utkastets § 10 første ledd.

Komiteens merknader

Komiteen slutter seg til departementets forslag.

7. FORNAV N

I motsetning til etternavn kan fornavn ikke være beskyttet. Adgangen til å ta fornavn begrenses av at det ikke kan velges fornavn som kan bli til vesentlig ulempe for bæreren, og som hovedregel kan det ikke tas fornavn som opprinnelig er etternavn.

Arbeidsgruppen mener det bør lages en regel som tydelig markerer at det skal mye til før et navn kan avslås fordi det vil påføre bæreren ulemper. På denne bakgrunnen foreslås ulempekriteriet skjerpet til *vesentlig* ulempe. Det forutsettes en svært liberal praksis. Enkelte høringsinstanser mener at navneloven må inneholde formuleringer om at sjeldne skrivevarianter av et navn kan bli avvist. Departementet slutter seg til arbeidsgruppens forslag.

Arbeidsgruppen foreslår videre at registreringen av navnet i folkeregisteret skal legges til grunn ved avgjørelsen av om navnet skal kunne godtas som fornavn når det også er registrert i bruk som etternavn. Navn som har opphav eller tradisjon som fornavn i Norge eller i utlandet, skal godtas som fornavn selv om det i Norge er registrert i bruk som etternavn.

Flere høringsinstanser er kritiske til en slik ordning. Enkelte foreslår en ordning tilsvarende den de har i Danmark der det er utarbeidet en liste på ca. 7 000 fornavn, og der nye navn som blir godkjent, kan komme på denne listen. Navn kan også bli godkjent uten å komme på listen, for eksempel sjeldne navn på innvandrerbarn.

Departementet foreslår for sin del en videreføring av gjeldende ordning. Dette vil bety at dersom navnet er eller har vært registrert i bruk som etternavn i folke-registeret, må det dokumenteres at navnet har tradisjon eller opphav som fornavn (i Norge eller i utlandet), eller tradisjon i en kultur som ikke skiller mellom fornavn og etternavn, for at det skal kunne godtas. Departementet finner det ikke hensiktsmessig at det utarbeides en liste over godtatte fornavn slik enkelte høringsinstanser går inn for.

Komiteens merknader

Komiteen støtter Regjeringens vurdering om at en skal være varsom med å overprøve enkeltmenneskers ønsker om fornavn. Avveiningen mellom hensynet til fritt navnevalg og hensynet til vern mot at barn ikke tildeles navn som gir åpenbare ulemper for dem, ivaretas på en god måte ved å knytte kravet til overprøving til «vesentlig ulempe».

8. SÆRLIG OM LOVFORSLAGETS FORHOLD TIL NAVNESKIKKER BLANT INNVANDRERE, SAMER OG NASJONALE MINORITETER

Innledning

Dagens navnelov godtar ikke en del navn som følger av utenlandsk navneskikk. Etter arbeidsgruppens oppfatning bør det i betydelig grad åpnes for aksept av utenlandske navneskikker. Arbeidsgruppen foreslår også å lovfeste gjeldende praksis om at en utenlandsk statsborger bosatt i Norge vil kunne få godtatt navneendringer foretatt av statsborgerlandet.

Ingen høringsinstanser har uttalt seg kritisk til at navneloven bør åpne for å ta navn etter utenlandske navneskikker, og departementet slutter seg til dette.

Spørsmålet om egne regler for forskjellige grupper

Arbeidsgruppen anser det som vesentlig at det som hovedregel ikke innføres særregler som bare skal gjelde overfor personer med utenlandsk bakgrunn og/eller tilknytning. Enkelte høringsinstanser anbefaler på den annen side at man ikke legger seg på en altfor liberal praksis overfor norske statsborgere (uten utenlandsk slektstilknytning) som ønsker endring til et etternavn med utenlandsk preg.

Departementet finner det verken hensiktsmessig eller ønskelig at det utarbeides særregler for de med en utenlandsk tilknytning. Også personer som ikke har en utenlandsk tilknytning, bør som den klare hovedregel kunne ta navn med utenlandsk klang eller skrivemåte.

Etternavn

Arbeidsgruppen foreslår at ektefellens, en av foreldrenes eller en av besteforeldrenes fornavn skal kun-

ne tas som etternavn dersom navnet har tradisjon i en kultur som ikke skiller mellom fornavn og etternavn. I de tilfellene hvor aksept av navnet klart vil kunne medvirke til å uthule skillet mellom tradisjonelle norske fornavn og etternavn, vil man etter omstendighetene kunne avslå navnesøknaden under henvisning til lovutkastet § 10 som gir adgang til å avslå en søknad dersom «sterke grunner» tilsier det.

Departementet støtter arbeidsgruppens forslag.

I tilfelle fornorskningspolitikken har medført at en person har tatt et annet etternavn enn sitt opprinnelige, vil en etterkommer av personen i rett nedstigende linje etter dagens praksis kunne ta personens opprinnelige navn selv om slektskapet ligger lenger tilbake enn det som er kurant etter navneloven. Arbeidsgruppen er enig i denne praksisen.

Kommunal- og regionaldepartementet anbefaler at den generelle adgangen til å ta tilbake slektsnavn utvides til å omfatte tippoldeforeldre og muligens også til tipp-tippoldeforeldre. Subsidiært anbefales at den særordning som forutsettes etablert for personer som hører til en nasjonal minoritet, utvides til å omfatte også navn som har gått av bruk gjennom kvinners giftermål. Også Sametinget mener det bør gis adgang til å ta opp igjen gamle slektsnavn som tidligere generasjoner i slekten er fratatt.

Departementet foreslår at det innføres en *alminnelig* adgang til å ta etternavn som har vært en av tippoldeforeldrenes etternavn når det ikke er ervervet ved et tidligere giftermål. For eldre etternavn må det vurderes etter regelen om særlig tilknytning i lovutkastet § 4 første ledd nr. 9 om vedkommende kan ta navnet. Dersom det er sannsynlig at fornorskningspolitikk var medvirkende til at et navn ikke ble ført videre, bør vedkommende gis anledning til å gå lenger tilbake i slekten.

Personer som ønsker å følge spansk og portugisisk navneskikk vil kunne velge om de vil ha foreldrenes navn som mellomnavn og etternavn, eller som doble etternavn med bindestrek. En av foreldrenes fornavn med avstammingsending skal også kunne velges som etternavn.

Fornavn

Særlige problemer oppstår i forhold til navn som er vanlige i en del av innvandrerulturene, men som er lik norske tabu- eller belastende ord. Hvor grensen konkret skal gå, bør trekkes opp og utvikles gjennom praksis.

Sametinget uttaler at adgangen til å bruke samiske fornavn må anerkjennes slik at det ikke er nødvendig å argumentere hver gang et barn skal ha et samisk navn med en samisk skrivemåte.

Departementet påpeker at skjerpningen av ulempevilkåret for å kunne nekte et navn, innebærer at flere navn må godkjennes enn det som er tilfellet etter da-

gens navnelov. Samiske fornavn anses etter gjeldende lov ikke å kunne bli til ulempe for bæreren.

Komiteens merknader

Komiteen slutter seg til departementets synspunkter når det gjelder forholdet til navneskikker blant innvandrere, samer og nasjonale minoriteter.

9. ORGANISERING OG SAKSBEHANDLINGSREGLER M.M.

I første instans er navnesakene i dag fordelt mellom folkeregistrene og fylkesmennene med henholdsvis fylkesmannen og Justisdepartementet som klageinstans. Også vigselmenn og Statens ungdoms- og adopsjonskontor (SUAK) har avgjørelsesmyndighet i første instans i enkelte navnesaker. Etter arbeidsgruppens oppfatning er fordelingen på tre nivåer lite heldig. Den foreslår i stedet at fylkesskattekontorene skal være førsteinstans og Skattedirektoratet klageinstans i navnesaker. SUAK skal beholde sin myndighet.

Et stort flertall av høringsinstansene støtter forslaget om at det bare skal være to hovedorganer som behandler navnesaker, men flere er kritiske til å legge førsteinstansbehandlingen til fylkesskattekontorene.

Departementet er enig med arbeidsgruppen i at behandlingen av navnesaker bør konsentreres til to nivåer. Hensynet til sakstilfang og kompetanse tilsier en noe mer regionalisert løsning enn folkeregistrene. Etter departementets mening bør fylkesmannsembetene håndtere navnesaker i første instans. Fylkesmannsembetene skal selv foreta registreringen av navneendringene i folkeregisteret. Departementet er enig i at SUAK fortsatt bør behandle førstegangssaker i forbindelse med adopsjon.

Arbeidsgruppen mener at et sivilrettsdirektorat antakeligvis vil være mest hensiktsmessig som klageorgan, men det er ennå ikke avklart om det vil bli opprettet et slikt direktorat. Inntil videre foreslår departementet at klagesaksbehandlingen ivaretas av departementet.

Arbeidsgruppen foreslår at de særlige saksbehandlingsreglene i tilknytning til navnesaker skal bortfalle, og at forvaltningslovens alminnelige regler i stedet skal komme til anvendelse. Blant annet skal utstedelse av særlige bevillingsdokumenter og kunngjøring av navneendringer opphøre. Arbeidsgruppen ønsker dessuten å endre begrepsbruken slik at «bevilning» og «melding» kalles for søknad. Bevillingsordningen opphører, og det etableres et system som utelukkende baseres på en søknadsordning.

De fleste høringsinstansene kommenterte ikke disse spørsmålene. Patentstyret mener imidlertid at navneendringer fortsatt bør kunngjøres.

Departementet bemerker at en avgjørelse av en navnesak er et enkeltvedtak etter forvaltningsloven. Departementet er enig i at bevillingsordningen bør

opphøre, men ønsker å beholde terminologien med «melding». Kunngjøring av navneendringer bør sløyfes.

Etter navneloven § 22 kan den som mener at vedkommendes navnerett er krenket ved en navneendring, reise søksmål innen fem år etter at endringen ble kunngjort. Arbeidsgruppen foreslår at søksmålsfristen forlenges til ti år da navneendringer ikke lenger skal kunngjøres. Patentstyret mener at også f.eks. en innehaver av et varemerke som er krenket av et navnevedtak bør kunne reise søksmål, og at søksmålsfristen bør være fem år. Departementet slutter seg til arbeidsgruppens forslag med de justeringer Patentstyret har tatt til orde for, men foreslår at søksmålsfristen reduseres til to år fra det tidspunkt saksøker fikk eller burde skaffet seg kunnskap om navnevedtaket.

Komiteens merknader

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti, støtter Regjeringens syn på at det bør være det samme organ som har alle førsteinstansbehandlinger av navneendringer. Dette vil medføre en forenkling med tanke på hvor en skal henvende seg for å få behandlet sin sak vedrørende navn.

Flertallet går inn for at førsteinstansbehandlingen av navnesaker legges til folkeregistrene. Etter flertallets mening vil dette gi en mer rasjonell ordning enn det departementet legger opp til. Flertallet viser i denne forbindelse til at folkeregistrene fra 1. mars 2002 omorganiseres og at antall kontorer reduseres til 99. Dette gjør det lettere å opparbeide ekspertise på området ved alle kontorene, samtidig som man i stor grad beholder nærheten og tilgjengeligheten for publikum. Flertallet viser også til at den foreslåtte liberalisering av navneloven vil gjøre at langt flere navnesaker blir kurante å ta stilling til.

Flertallet er enig med departementet i at man bare bør ha to nivåer i saksbehandlingen. Som en følge av at flertallet ønsker å beholde førsteinstansbehandlingen ved folkeregistrene, er det naturlig at fylkesmennene velges som klageinstans. Flertallet peker på at man eventuelt kan vurdere å samle klagebehandlingen til færre enheter ved å bemyndige enkelte fylkesmenn til å behandle klagesaker fra flere fylker. Flertallet legger vekt på at departementet ikke bør behandle enkeltsaker, og mener at en regional instans er den mest nærliggende klageinstans for avgjørelser tatt av folkeregistrene.

Flertallet fremmer forslag til endring av § 11 i tråd med dette.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti mener det er uheldig at alle navnesaker skal behandles ved fylkesmannsembetene. Disse medlemmer mener at kurante sa-

ker fremdeles bør behandles hos folkeregistrene. På den annen side mener disse medlemmer at tvilsaker og avslagssaker bør behandles med en større navnefaglig kompetanse enn det er hensiktsmessig å opparbeide ved de 99 folkeregistrene. Slike saker bør fremdeles behandles ved fylkesmannsembetene. Disse medlemmer foreslår derfor å endre § 11 i lovutkastet.

Disse medlemmer viser til at klagebehandlingen trolig vil utgjøre under to årsverk. Disse medlemmer mener derfor at den ordinære klagebehandlingen kan legges til departementet.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag til endring av lovutkastets § 11:

«§ 11 Meldeplikt og forvaltningsorgan for navnesaker

Den som vil ta, endre eller sløyfe navn, må gi melding om det til folkeregisteret for den kommunen der den meldingen gjelder er registrert bosatt. Finner folkeregisteret at meldingen uten tvil skal godtas, treffer folkeregisteret vedtak om det. Finner folkeregisteret at meldingen ikke skal godtas eller er det i tvil om den skal godtas, overføres saken til fylkesmannen, som avgjør om meldingen skal godtas. Fylkesmannens vedtak om å godta eller nekte å godta en melding kan påklages til departementet. Klager over folkeregistrenes vedtak behandles av fylkesmannen etter de regler som gjelder for underinstansens saksbehandling og kompetanse i klagesaker med departementet som klageinstans.

For enkelte navnesaker kan departementet bestemme at meldinger skal gis til og behandles av andre forvaltningsorganer.

Departementet kan gi nærmere regler om bruk av meldingsskjema og meldingenes innhold og om saksbehandlingen for øvrig.»

10. ØKONOMISKE OG ADMINISTRATIVE KONSEKVENSER

Det er foreslått av departementet at fylkesmennene skal være førsteinstans i navnesaker og Justisdepartementet klageinstans. Etter arbeidsgruppens beregninger vil denne organiseringen medføre at det frigjøres omkring 4 årsverk hos folkeregistrene samtidig som fylkesmennene får en merbelastning på omkring 2 årsverk. For departementet vil ressursbehovet være uendret.

11. FORSLAG FRA MINDRETALL

Forslag fra Høyre og Kristelig Folkeparti:

Forslag 1

I lov om personnavn (navneloven) skal §11 lyde:

§ 11 Meldeplikt og forvaltningsorgan for navnesaker

Den som vil ta, endre eller sløyfe navn, må gi melding om det til folkeregisteret for den kommunen der den meldingen gjelder er registrert bosatt. Finner folkeregisteret at meldingen uten tvil skal godtas, treffer folkeregisteret vedtak om det. Finner folkeregisteret at meldingen ikke skal godtas eller er det i tvil om den skal godtas, overføres saken til fylkesmannen, som avgjør om meldingen skal godtas. Fylkesmannens vedtak om å godta eller nekte å godta en melding kan påklages til departementet. Klager over folkeregistrenes vedtak behandles av fylkesmannen etter de regler som gjelder for underinstansens saksbehandling og kompetanse i klagesaker med departementet som klageinstans.

For enkelte navnesaker kan departementet bestemme at meldinger skal gis til og behandles av andre forvaltningsorganer.

Departementet kan gi nærmere regler om bruk av meldingsskjema og meldingenes innhold og om saksbehandlingen for øvrig.

Forslag fra Arbeiderpartiet og Fremskrittspartiet:

Forslag 2

I lov om personnavn (navneloven) gjøres følgende endringer:

§ 3 første ledd skal lyde:

Navn som flere enn 500 personer her i riket har som etternavn, kan tas som etternavn av andre uten samtykke fra dem som allerede har det.

§ 3 andre ledd første punktum skal lyde:

Navn som 500 eller færre personer her i riket har som etternavn, kan bare tas som etternavn dersom alle som allerede har det som etternavn, samtykker.

Forslag fra Fremskrittspartiet:

Forslag 3

I lov om personnavn (navneloven) skal § 6 første ledd lyde:

En endring av stavemåten av et etternavn til bokstaver som er alminnelig kjent i utlandet, regnes ikke som å ta et annet navn.

12. KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen viser til proposisjonen og rå Odels-tinget til å gjøre følgende

vedtak til lov

om personnavn (navneloven)

Kapittel 1. Navneplikt

§ 1 Plikt til å ha navn

Alle skal ha fornavn og ett enkelt eller dobbelt etternavn og kan i tillegg ha mellomnavn. Enhver har plikt til å bruke sitt fornavn og etternavn som personnavn. Ingen kan ta, endre eller sløyfe navn på annen måte enn etter loven her.

§ 2 Plikt til å velge navn for barn

Senest når barnet fyller seks måneder, skal den eller de som har foreldreansvaret for barnet, sende melding om hvilket navn barnet skal ha.

Har barnet fylt seks måneder uten at melding er sendt eller uten at meldingen kan godtas, får barnet morens etternavn. Dette gjelder ikke etternavn som nevnt i § 4 første ledd nr. 2, og har moren ikke annet etternavn, får barnet i stedet morens fornavn med ending som viser slektskapet.

Kapittel 2. Etternavn, fornavn og mellomnavn

§ 3 Frie, beskyttede og nye etternavn

Navn som flere enn 200 personer her i riket har som etternavn, kan tas som etternavn av andre uten samtykke fra dem som allerede har det.

Navn som 200 eller færre personer her i riket har som etternavn, kan bare tas som etternavn dersom alle som allerede har det som etternavn, samtykker. For barn under 18 år gis samtykke av den eller dem som har foreldreansvaret.

Navn som ikke er registrert i Det sentrale folkeregister som et navn som er i bruk som etternavn her i riket, kan tas som etternavn. Dette gjelder likevel ikke navn som:

- er så likt et beskyttet etternavn at navnene lett kan blandes sammen. Navnet kan likevel tas dersom alle som har det beskyttede navnet som etternavn, samtykker. Annet ledd annet punktum gjelder tilsvarende.
- er identisk eller har likhet som nevnt i nr. 1 med et alminnelig kjent firma, varemerke eller annet kjennetegn som er vernet her i riket, med et alminnelig kjent navn på en stiftelse, forening, institusjon eller lignende eller med et alminnelig kjent kunstnernavn, og det må antas at berettigede interesser vil lide skade dersom vedkommende får navnet.
- er registrert i Det sentrale folkeregister som et navn som er eller har vært i bruk som fornavn.

Navnet kan likevel tas som etternavn dersom det har opphav eller tradisjon som etternavn i Norge eller i utlandet eller har tradisjon i en kultur som ikke skiller mellom fornavn og etternavn.

§ 4 Avledede etternavn

Uavhengig av begrensningene i § 3 kan følgende navn tas som etternavn:

- navn som er eller har vært en av tippoldeforeldrenes, oldeforeldrenes, besteforeldrenes eller foreldrenes etternavn eller mellomnavn. Dette gjelder ikke tidligere navn som er ervervet ved ekteskap eller samboerskap.
- en av foreldrenes fornavn med ending som viser slektskapet, eller når navnet har en tradisjon i en kultur som tillater det, en av besteforeldrenes fornavn med ending som viser slektskap.
- navn som er eller har vært en av foreldrenes eller besteforeldrenes fornavn, når navnet har en tradisjon i en kultur som ikke skiller mellom fornavn og etternavn.
- navn som er eller har vært ektefellens etternavn eller mellomnavn, og som ikke er ervervet ved et tidligere ekteskap eller samboerskap.
- ektefellens fornavn når navnet har en tradisjon i en kultur som ikke skiller mellom fornavn og etternavn.
- navn som er en av steforeldrenes eller fosterforeldrenes etternavn eller mellomnavn, og vedkommende samtykker.
- etternavn eller mellomnavn som vedkommende har hatt tidligere, og som ikke er ervervet ved ekteskap eller samboerskap, eller mellomnavn som vedkommende har.
- navn på et gårdsbruk som vedkommende eller en av dennes foreldre eier og har eid i minst 10 år, eller som vedkommende eller en av foreldrene bruker og har brukt i minst 20 år eller har brukt i minst 10 år og har en bruksrett til som er fastsatt for en av foreldrenes eller vedkommendes livstid. Dette gjelder ikke dersom navnet på gårdsbruket er valgt etter 1. januar 1947 og strider mot delingsloven § 5-3 annet ledd.
- etternavn eller mellomnavn som vedkommende for øvrig har en særlig tilknytning til.
Samboere som har bodd sammen i minst to år eller som har felles barn, kan velge navn etter første ledd nr. 4 og 5 på samme måte som ektefeller dersom samboeren samtykker.

Foruten etter adoptivslekten kan den som er adoptert ta navn etter sin biologiske slekt etter første ledd nr. 1, 2 og 3.

§ 5 Etternavn ved adopsjon

Blir noen som er under 18 år adoptert, får vedkommende adoptantens etternavn med mindre annet

er fastsatt i forbindelse med adopsjonen. Dette gjelder ikke der den ene ektefellen adopterer den andres barn.

Når ektefeller sammen adopterer noen som er under 18 år, får adoptivbarnet adoptivmorens etternavn med mindre annet er fastsatt i forbindelse med adopsjonen. § 2 annet ledd annet punktum gjelder tilsvarende.

§ 6 Endringer i samme etternavn

En endring av stavemåten av et etternavn som bringer stavemåten nærmere den alminnelige uttalen av navnet eller nærmere skriftspråket for øvrig, regnes ikke som å ta et annet navn. Det samme gjelder en endring av stavemåten til bokstaver som er alminnelig kjent i utlandet.

En endring av et etternavns kjønnsbestemte endring regnes ikke som å ta et annet navn.

§ 7 Doble etternavn

To navn som kan tas som etternavn, kan tas som et dobbelt etternavn der de to navnene er satt sammen med bindestrek. I forhold til §§ 3 og 4 regnes et dobbelt etternavn som to adskilte etternavn.

§ 8 Fornavn

Som fornavn kan det ikke velges et navn som er registrert i Det sentrale folkeregister som et navn som er eller har vært i bruk som etternavn eller mellomnavn. Navnet kan likevel tas som fornavn dersom det har opphav eller tradisjon som fornavn i Norge eller i utlandet eller har tradisjon i en kultur som ikke skiller mellom fornavn og etternavn.

§ 9 Mellomnavn

Navn som kan tas som etternavn, kan tas som mellomnavn.

§ 10 Alminnelige begrensninger

Selv om de øvrige vilkår er oppfylt, skal en melding om å ta, endre eller sløyfe navn ikke godtas dersom vedkommendes personnavn ellers kan bli til vesentlig ulempe for vedkommende eller andre sterke grunner tilsier det.

Personer over 18 år kan ikke ta, endre eller sløyfe fornavn eller etternavn mer enn en gang hvert tiende år. Vedkommende kan likevel innen ti år:

1. ta som etternavn etternavnet til en ektefelle eller en samboer som vedkommende har bodd sammen med i minst to år eller har barn sammen med, eller for navn som har en tradisjon i en kultur som ikke skiller mellom fornavn og etternavn, ektefellens eller samboerens fornavn,
2. ta som etternavn et etternavn som vedkommende tidligere har hatt,
3. ta som etternavn steforeldres, fosterforeldres eller adoptivforeldres etternavn, og

4. endre fornavnet tilbake til det fornavnet vedkommende hadde før endringen,
5. ta, endre eller sløyfe fornavn eller etternavn dersom det foreligger særlige grunner.

Kapittel 3. Saksbehandling m.m.

§ 11 Meldeplikt og forvaltningsorgan for navnesaker

Den som vil ta, endre eller sløyfe navn, må gi melding om det til folkeregisteret, som avgjør om meldingen skal godtas. Meldingen sendes til folkeregisteret for den kommunen hvor den meldingen gjelder, er registrert bosatt. For enkelte navnesaker kan departementet bestemme at meldinger skal gis til og behandles av et annet forvaltningsorgan. Vedtak om å godta eller nekte å godta en melding kan påklages til fylkesmannen.

Departementet kan gi nærmere regler om bruk av meldingsskjema og meldingenes innhold og om saksbehandlingen for øvrig.

§ 12 Melding om navn for barn

Melding om å ta, endre eller sløyfe navn for noen som ikke har fylt 18 år, skal fremsettes av den eller de som har foreldreansvaret, eller disse må ha samtykket i meldingen. Gjelder meldingen et barn over 12 år, må også barnet selv ha samtykket. Selv om det ikke foreligger samtykke etter første eller annet punktum, kan meldingen godtas dersom det foreligger særlig grunn.

§ 13 Søksmål

Er noens rettigheter krenket ved et vedtak som godtar en melding om å ta, endre eller sløyfe navn, kan vedkommende gjøre sin rett gjeldende ved søksmål innen to år etter at vedkommende fikk eller burde skaffet seg kunnskap om vedtaket. Søksmålet må være reist innen 10 år etter at vedtaket ble truffet.

§ 14 Hvem loven gjelder for, utenlandske navneavgjørelser m.m.

Loven gjelder for alle som i Det sentrale folkeregister er registrert som bosatt her i riket og har til hensikt å bli boende her varig.

Den som omfattes av første ledd og er utenlandsk statsborger, kan her i riket inngi melding om å ta, endre eller sløyfe navn i samsvar med avgjørelse truffet av statsborgerlandets myndigheter, med mindre annet følger av forskrift etter tredje ledd.

Kongen kan ved forskrift gi regler om hvilke navnerettsregler som skal gjelde for utenlandske statsborgere som bor her i riket, og for norske statsborgere som bor i utlandet, og om beskyttelse her i riket for etternavn som er i bruk i utlandet.

Kapittel 4. Sluttbestemmelser*§ 15 Ikrafttredelse*

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer. Fra samme tid opphører lov 29. mai 1964 nr. 1 om personnavn å gjelde.

§ 16 Overgangsregler

Den som ved lovens ikrafttredelse har etternavn som består av to navn adskilt av mellomrom, kan selv beholde navnet i denne formen.

Etternavn som ved lovens ikrafttredelse består av to navn forbundet med bindestrek, anses som et dobbelt etternavn bestående av to etternavn.

§ 17 Endringer i andre lover

Fra den tid loven her trer i kraft, gjøres følgende endringer i andre lover:

1. I Almindelig borgerlig Straffelov 22. mai 1902 nr. 10 skal § 337 nytt annet ledd lyde:

Offentlig påtale finner bare sted når allmenne hensyn krever det.

2. I lov 23. juni 1978 nr. 70 om kartlegging, deling og registrering av grunneiendom skal § 5-3 annet ledd lyde:

Dersom navnet allerede er i bruk som *etternavn og er beskyttet*, kan navnet bare velges dersom eieren dokumenterer at navnet har gammel, nedarvet tilknytning til eiendommen.

3. I lov 21. juni 1985 nr. 79 om enerett til firma og andre forretningskjennetegn skal § 2-2 første ledd lyde:

Firma for enkeltmannsforetak skal inneholde innehaverens *etternavn*.

Oslo, i justiskomiteen, den 6. mars 2002

Trond Helleland

leder

André Kvakkestad

ordfører

Jan Arild Ellingsen

sekretær